

หลักสังฆสามัคคีแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม

Principles of Sangha Unity to Solve Social Conflicts

พระครูนิรมิตสังฆกิจ¹ พระศรีสุทธิพงษ์² พระครูนิวตน์ประชากร³ และกิตติพัทธ์ โมราสุข⁴
Phrakhru Niramit Sangkhakit, PhraSriSuthipong, PhraKruNiwut Prachakorn and
Kittipat Morasuk

Received: March 01, 2022

Revised: April 22, 2022

Accepted: April 27, 2022

DOI: 10.14456/jra.2022.74

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้หลักสังฆสามัคคีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมไทย พบว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสังคมไทยเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาของความขัดแย้งทางสังคมถือว่าเป็นปัญหาเรื้อรัง และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่ออย่างมหาศาลต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า และการพัฒนาประเทศที่ล่าช้า ซึ่งสาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น เป้าหมาย ความคิด ทัศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ตลอดจนความเชื่อ เป็นต้น จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมไทยในมิติต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง การแย่งชิงอำนาจความเป็นใหญ่ ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ การแสวงหาผลประโยชน์ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างคนรวยคนจน เป็นต้น การจัดการปัญหาความขัดแย้งในสังคม ซึ่งกระบวนการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งคือ การหันหน้าเข้าหากัน พุดคุยตกลงกัน ร่วมกันแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ภายใต้กรอบอันเป็นปกติกาของสังคม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวแท้ที่จริงก็คือหลักการอันเป็นเนื้อหาสาระของสังฆสามัคคีนั่นเอง โดยยึดหลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ 1) เมตตาทายกรรม 2) เมตตาวจีกรรม 3) เมตตาเมทนีกรรม 4) สาธารณโภคิตา 5) สีลสามัญญตา 6) ทิฏฐิสามัญญตา เมื่อคนในสังคมปราศจากความขัดแย้ง สังคมก็จะเกิดความสงบสุข มีความสามัคคี รักใคร่ กลมเกลียว อันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกทางสังคมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: สังฆสามัคคี, ความขัดแย้งในสังคมไทย, สาราณียธรรม 6

¹⁻⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: king417399@gmail.com, Tel: 081-0364173

Abstract

This academic article aims to apply the principle of Sangha unity in solving social conflicts. It was found that human beings cannot live in this world alone, but they must coexist with two or more people and expand into a wider society. The effects of social integration were both positive and negative. The positive effects were the safety of life, having the morale to do more than one person can do, having the power of creative thinking that came from the exchange of ideas with each other, etc. At the same time, it also had negative effects, such as causing conflicts in various dimensions whether conflicts within the family, conflicts in the community, conflicts in the workplace as well as conflicts that occurred in society and the nation, etc. In eliminating conflicts in society, the process of solving conflicts was facing each other, talking to each other, working together to find common ways to solve problems under the framework of the rules of society. This process was actually the essence of Sangha unity by adhering to the principles of Saraniyadhamma 6, namely 1) Mettakayakamma, 2) Mettavacikamma, 3) Mettamanokamma, 4) Sadharanabhogita, 5) Silasamanyata and 6) Ditthisamanyata. When people in society were free from conflict, society will be peaceful, unity, love, and harmony leading to real progress and social well-being.

Keywords: Sangha Unity, Conflict, Saraniyadhamma 6

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้มีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดดทำให้ผู้คนบางส่วนไม่สามารถพัฒนาตัวเองตามความเปลี่ยนแปลงโลกสังคมโลกได้ทัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา นวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นแทบทุกวัน และมนุษย์ก็นำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เหล่านั้นมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับตัวเอง เสริมฐานะทางสังคมให้กับตัวเอง ตลอดจนกระทั่งใช้ในการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเองและพวกพ้อง เป็นต้น จนกระทั่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาโดยที่ไม่ทันได้ตั้งตัวและเตรียมตัวรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ผลกระทบที่เกิดจากการที่มนุษย์รู้ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกก่อให้เกิดปัญหาท้าทายใหม่ ๆ เกิดขึ้นในสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัว ปัญหาการใช้ความรุนแรง ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากสาเหตุของการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน และปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีแนวโน้ม

ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และกลายเป็นปัญหาหลัก ๆ ของสังคมที่ยังไม่มีวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม

ความขัดแย้งกันเป็นธรรมชาติของโลก เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ความขัดแย้งที่หาข้อยุติไม่ได้ ก็ไม่ใช่ปัญหาโดยตัวของมันเอง ความขัดแย้งนั้นทำให้สังคมเกิดความคิด และมุมมองที่เปิดกว้างมากขึ้น มีการถ่วงดุล ให้เกิดการสำรวจตรวจสอบ เป็นพลังขับเคลื่อนที่ผลักดันให้สังคมเคลื่อนไปด้วยความระมัดระวัง แต่หากคนในสังคมไม่รู้จักร่วมกับความขัดแย้ง พยายามที่จะยุติความขัดแย้งโดยการกำจัดคู่ขัดแย้งด้วยการใช้กำลัง ก็จะกลายเป็นปัญหาการใช้ความรุนแรง ซึ่งอาจบานปลายเป็นวิกฤตสังคมได้ในที่สุด เช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างยูเครน-รัสเซีย ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งแล้วเลือกที่จะแก้ปัญหาด้วยวิธีการใช้กำลังความรุนแรง เป็นต้น ในส่วนของสังคมไทยเองก็ประสบกับปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว ครอบครัวแตกแยกจากการขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง การแย่งชิงอำนาจความเป็นใหญ่ เช่น กระดิ่งมือบประท้วงการทำงานของภาครัฐ เรียกร้องความเป็นธรรม เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น และกลายเป็นปัญหาหลัก ๆ ของสังคมไทย ที่ยังไม่มีวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมจำเป็นต้องเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมเป็นอันดับแรก และจะต้องแก้ไขที่ตัวของมนุษย์เองให้มีความรัก เมตตาต่อบุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและที่ไม่ได้เป็นญาติ มีความโอ้อ้อมอารีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นความสามัคคีจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมคลี่คลายลงและหมดไปจากสังคมในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นความขัดแย้งในสังคม ที่เป็นปัญหาและก่อให้เกิดผลกระทบมากมายมหาศาลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวก็ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทุกคนทั้งในด้านบวกและด้านลบ เช่น ผลกระทบในด้านบวกที่เกิดจากความขัดแย้ง อาจก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นรวมทั้งการคิดสร้างสรรค์ที่เป็นผลมาจากการโต้แย้งและหาข้อสรุปร่วมกันของทุกฝ่าย เป็นต้น ส่วนผลกระทบทางด้านลบ อาจจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาความรุนแรง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง หมายถึง สภาวะการณ์ที่บุคคลสองฝ่ายมีความแตกต่างทางความคิดความเชื่อ ความเห็น การรับรู้ ค่านิยม ทศนคติ เป้าหมาย และประสบการณ์ ผลประโยชน์ และทรัพยากรทำให้เกิดพฤติกรรมที่ตกลงกันไม่ได้ โดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นพ้องด้วย ไม่พอใจ พยายามกีดกัน และต่อต้านอีกฝ่ายหนึ่ง (ศิริวรรณ มนอัคระผดุง, 2559)

ความขัดแย้ง หมายถึง ความคิดเห็นและพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกันของบุคคลกลุ่มคน และองค์กร ที่มีทั้งปิดบังซ่อนเร้น หรืออาจจะแสดงออกอย่างชัดเจนเปิดเผย และในส่วนที่มีความเห็นไม่สอดคล้องกันในด้านของการมองความขัดแย้ง ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้ ดังนี้คือ กลุ่มที่ 1 มองความขัดแย้งในด้านลบ ว่าทำให้เกิดการต่อต้าน หรือแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง ส่วนกลุ่มที่ 2 มองว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่มีความสองด้าน หากจัดการได้อย่างเหมาะสมก็สามารถนำไปสู่ความสร้างสรรค์ได้ (พระมหาศิเว ญาณเมธี (กาญจนาพร), 2561)

ความขัดแย้งเป็นภาวะบีบคั้นทางจิตที่แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน เข้ากันไม่ได้ ไม่มีความสามัคคีกัน ความขัดเคืองใจ การถูกทำให้รู้สึกด้อยความสำคัญ และทัศนคติหรือความต้องการของตนไม่ได้รับการสนองตอบ โดยมีความขัดแย้งภายในซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ไม่ปรากฏรูปร่าง ส่วนความขัดแย้งภายนอกซึ่งเป็นความขัดแย้งที่แสดงออกมาเป็นรูปธรรม หากเป็นความขัดแย้งเชิงคุณค่าจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนที่สร้างสรรค์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความขัดแย้งเชิงบวก ส่วนความขัดแย้งที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำลายหรือใช้ความรุนแรงเป็นความขัดแย้งเชิงลบ โดยพื้นฐานของความขัดแย้งมาจากการได้รับข้อมูลที่ไม่ตรงกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม ระบบความสัมพันธ์บกพร่อง โครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม ค่านิยมที่แตกต่าง ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ การแย่งชิงอำนาจและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน (พระอาจารย์วิมาน คัมภีร์ปัญญา, 2559) ความขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคม ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดยืน จุดมุ่งหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้และมีค่านิยมที่ต่างกัน การรับรู้ที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งเป็น การปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หรือระหว่างประเทศตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้โดยอาจเป็นคำพูดหรือไม่ใช่คำพูด แสดงออกโดยพยายาม ขัดขวาง บีบบังคับต่อต้านทำอันตรายฝ่ายตรงข้าม (Alan Filley, 1975 อ้างถึงในศิริวรรณ มนอัคระผดุง, 2559)

สรุปจากความหมายของความขัดแย้งดังที่ได้นำเสนอแล้วในเบื้องต้นนั้น ผู้เขียนสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง กระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีหลายลักษณะ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล ซึ่งถ้าเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องหรือคล้ายตามกันก็จะไม่เรียกว่าความขัดแย้ง แต่หากเมื่อใดการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เป็นไปในทางเดียวกันหรือสอดคล้องกันจะถือว่าเป็นความขัดแย้ง เพราะฉะนั้นความขัดแย้งจึงเป็นได้ทั้งความขัดแย้งแบบสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ก็ได้ หรือความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดโทษตามมาก็ได้ ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวนี้เกิดจากทัศนคติ มุมมอง ความคิดเห็น ตลอดจนความเชื่อที่ไม่ตรงกัน และพยายามหาข้อตกลงร่วมกัน

สาเหตุความขัดแย้ง

การที่มนุษย์มารวมกันเพื่อการดำรงชีวิตเป็นสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็ก เช่น สังคมครอบครัว และขยายออกไปเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น กล่าวคือ เป็นสังคมในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ ผลกระทบที่ติดตามมาซึ่งไม่อาจสามารถหลีกเลี่ยงได้คือ ความขัดแย้งโดยสามารถแบ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นออกได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ใครควรจะได้สัดส่วนเท่าไร? มากน้อยเพียงใด จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ซึ่งในเบื้องต้นก็มักจะตัดสินกันโดยใช้พลังกำลัง ผู้แข็งแรงที่สุดจะได้ผลประโยชน์มากที่สุด

2. ความขัดแย้งในเรื่องสถานะทางสังคม เมื่อรวมเป็นสังคมแล้วจะมีความแตกต่างด้านความคิด เกียรติ และศักดิ์ศรี ผู้ซึ่งอยู่ในฐานะได้เปรียบก็จะตั้งตนเองเป็นผู้อยู่ในฐานะสูงกว่า มีโอกาสได้อาศัยอยู่ในถ้ำที่ใหญ่โตกว่า และสะดวกสบายกว่า เป็นต้น

3. ความขัดแย้งในเรื่องของอำนาจ ใครเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการกับทรัพยากร ใครเป็นผู้มีอำนาจในการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (ลิทิต ซีรเวคิน, 2553)

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความขัดแย้งนั้นก่อตัวขึ้นด้วยเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความขัดแย้งที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิด เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง สาเหตุเกิดจากการแย่งชิงอำนาจ การแบ่งปันผลประโยชน์ การแสวงหาผลประโยชน์ของพวกพ้อง การบริหารงานหรือการใช้อำนาจของรัฐไม่โปร่งใส จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งและไม่ไว้วางใจจากประชาชน เป็น ความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างด้านความคิด ทศนคติ มุมมอง ความเชื่อ และความขัดแย้งที่เกิดจากเรื่องของอำนาจ ความขัดแย้งลักษณะนี้ก็จะ เป็นลักษณะของการแย่งชิง ชิงไหวชิงพริบกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน เพื่อแย่งชิงให้ได้อำนาจนั้น ๆ มาครอบครอง

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งมีด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่

1. ความต้องการ (Needs) ความต้องการเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนที่ล้วนมีความต้องการ ด้วยกันทั้งสิ้น แต่จะมีความแตกต่างกัน การไม่ตระหนักถึงความต้องการของบุคคลอื่นจะเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้ง

2. การรับรู้ (Perceptions) ที่จะมองเห็นในมุมมองที่แตกต่างกัน หรือมีการรับรู้ต่อสาเหตุของ ปัญหาและผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน โดยจะมาจากประสบการณ์ ภูมิหลัง บุคลิกภาพ ระดับการศึกษา พื้นฐานของครอบครัว

3. อำนาจ (Power) ขอบเขตและการใช้อำนาจเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าความ ขัดแย้งจะถูกจัดการอย่างไร ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เมื่อแต่ละฝ่ายพยายามที่จะทำให้อีกฝ่ายเปลี่ยนแปลง กระทำหรือพฤติกรรมตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งฝ่ายใดมีอำนาจมากกว่า จะได้รับประโยชน์สูงกว่าและ สามารถควบคุมความขัดแย้งได้มากกว่า

4. ค่านิยม (Values) ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญ ความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดขึ้นเมื่อ บุคคลมีค่านิยมที่ แตกต่างกันหรือไม่เท่าเทียมกันหรือไม่ชัดเจนและสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อทุกฝ่ายไม่ยอมรับค่านิยมหรือสิ่ง ที่ยึดถือปฏิบัติของอีกฝ่ายหนึ่ง

5. ความรู้สึกและอารมณ์ (Feelings and Emotions) มีบุคคลจำนวนไม่น้อย ปล่อยให้ ความรู้สึกและอารมณ์มีอิทธิพลเหนือตนเอง สาเหตุของความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะบุคคล

ไม่ให้ความสนใจ ต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น (Laurie R. Weingart, Julia Bear and Gergana Todorov อ้างใน ธนัสถา โรจนตระกูล, 2562)

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความขัดแย้งของมนุษย์ในสังคมมาจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในเรื่องปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการความปลอดภัยในชีวิต ความต้องการความร่ำรวย เกียรติยศ ชื่อเสียง หน้าตา ในสังคม เป็นต้น ความขัดแย้งที่เกิดจากความเชื่อ ค่านิยม ความต้องการอำนาจ ด้วยสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรต่าง ๆ อย่างบ้าคลั่งเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องของตน และหากพิจารณาให้ลึกลงไปจะพบว่าสาเหตุของความขัดแย้งที่แท้จริงก็คือ ความโลภของมนุษย์นั่นเอง

ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย

การจัดการความขัดแย้งของประเทศไทย (กรรณา มธูลาภรังสรรค์, 2563) กล่าวถึงความขัดแย้งในสังคมไทย มี 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) พบว่า มักเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองการเกษตรกรรม ความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพ ได้แก่ ปัญหาการจัดการน้ำเพื่อ การเกษตรและพื้นที่ราบเชิงเขา ส่วนความขัดแย้งระหว่างผู้นำฝ่ายปกครองท้องถิ่น ที่มักเกิดจากความแตกต่างด้านค่าตอบแทน ของฝ่ายท้องถิ่นกับฝ่ายท้องถิ่น และข้าราชการ (เหลื่อมล้ำและไม่สอดคล้องกับภาระความรับผิดชอบ) และผลประโยชน์ ทับซ้อน จากการเมืองระดับชาติแทรกแซงการเมืองระดับท้องถิ่น

2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) พบว่า เกิดจากกระบวนการสื่อสาร และภาษาที่ใช้สื่อสารมีปัญหา เช่น สื่อชุมชนที่ยังขาดความเป็นกลาง และยึดโยงกับผลประโยชน์ ช่องทางเข้าถึงสื่อ และการแทรกแซงสื่อของภาครัฐ การใช้สื่อ โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ตมาใช้ เพื่อสร้างความแตกแยก ความเกลียดชัง เพื่อทำลายคู่แข่งทางการเมืองด้วย ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ตามมาด้วย

3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการมีส่วนร่วมตัดสินใจที่ไม่เท่ากัน เช่น ความไม่สมดุลแห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ภาครัฐใช้ประโยชน์/อ้าง กฎหมาย ระเบียบ ในการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งมากเกินไป จนละเลยความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน และด้านประชาชนก็เรียกร้องมาก จนเกินไป (บางท้องถิ่น) จนละเลยกฎหมาย

4. ความขัดแย้งด้านค่านิยม และการให้คุณค่า (Value Conflict) เกิดขึ้นจาก “อคติต่อกัน” และการยึดถือศักดิ์ศรี รวมถึงอคติที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร และอำนาจการตัดสินใจ และการตีคุณค่าของชาติพันธุ์อื่น จนกลายเป็นคนชายขอบในสังคมประชาธิปไตยที่เน้นความเสมอภาคและเท่าเทียม

5. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ปัจจุบันนี้ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ มีความเปราะบาง ความไม่เข้าใจในเรื่องข้อมูล ค่านิยม ย่อมนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน และยิ่งในยุคเทคโนโลยี สารสนเทศก้าวหน้า ความสัมพันธ์ขัดแย้งกันมากขึ้นจาก “สงครามสื่อ” แพร่กระจายไปทั่วประเทศ แบ่งแยกอุดมการณ์

สรุปจากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมองว่าปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยหลัก ๆ ประกอบด้วย ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างผู้มีอำนาจกับประชาชน ปัญหาความขัดแย้งด้านโครงสร้างของสังคมไทย ความเลื่อมล้ำระหว่างคนจนคนรวย ระหว่างนายทุนกับประชาชน ตลอดจนจนระหว่างรัฐกับประชาชน ปัญหาความขัดแย้งด้านค่านิยม โดยเฉพาะในสังคมไทยปัจจุบันค่านิยมในการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ การยึดถือความเป็นตัวตนศักดิ์ศรีของความเป็นพลเมือง ความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่พึงได้ตามสิทธิเสรีภาพของประชาชนคนไทยเหมือนกัน ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวนี้มีสาเหตุมาจาก ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ทศนคติมุมมองที่แตกต่าง ค่านิยมความเชื่อ ดังนั้นการจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยอาจจะต้องใช้เวลา และการนำกระบวนการต่าง ๆ มาบูรณาการให้เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ให้หมดไป ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย โดยนำหลักสังฆสามัคคีเพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างความสามัคคี ปรงอดองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

การประยุกต์ใช้หลักสังฆสามัคคีเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมไทย

ในพระสูตรต้นตปิฎก พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงเกี่ยวกับเรื่องของความสามัคคี ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับก่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองในหมู่สงฆ์ และเพื่อความพร้อมเพรียง ไม่แตกแยกของหมู่คณะ เพื่อความสมานฉันท์ของหมู่สงฆ์ จึงได้ทรงแสดงเหตุแห่งความสามัคคีไว้ใน สังฆสามัคคีสูตร ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เกิดขึ้นเพื่อความสุขแก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่ง คืออะไร คือสังฆสามัคคี ภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ย่อมไม่มีความบาดหมางกัน ไม่มีการข่มขู่กัน ไม่มีการด่าว่ากัน และไม่มีการขับไล่กัน ในเพราะความสามัคคีของสงฆ์นั้น คนทั้งหลายที่ยังไม่เลื่อมใส ก็เลื่อมใส ส่วนคนทั้งหลายที่เลื่อมใสแล้ว ก็เลื่อมใสยิ่ง ๆ ขึ้นไป” (ขุททก.อติ.ไทย 25/19/362-363)

“พระอุบาลีทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ตรัสว่า “สังฆสามัคคี” สงฆ์จะเป็นผู้สามัคคีกันด้วยเหตุเท่าไรหนอ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า อุบาลี ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้

1) แสดงอธรรมว่า “เป็นอธรรม”

2) แสดงธรรมว่า “เป็นธรรม”

- 3) แสดงสิ่งที่มีโชวินัยว่า “มิโชวินัย”
- 4) แสดงวินัยว่า “เป็นวินัย”
- 5) แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้ภาสิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ว่า “ตถาคตไม่ได้ภาสิตไว้ไม่ได้กล่าวไว้”
- 6) แสดงสิ่งที่ตถาคตได้ภาสิตไว้ ได้กล่าวไว้ว่า “ตถาคตได้ภาสิตไว้ ได้กล่าวไว้”
- 7) แสดงกรรมที่ตถาคตไม่ได้ประพฤติมาว่า “ตถาคตไม่ได้ประพฤติมา”
- 8) แสดงกรรมที่ตถาคตได้ประพฤติมาว่า “ตถาคตได้ประพฤติมา”
- 9) แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ว่า “ตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้”
- 10) แสดงสิ่งที่ตถาคตได้บัญญัติไว้ว่า “ตถาคตได้บัญญัติไว้ภิกษุเหล่านั้นไม่แตกต่างกัน ไม่แยกกัน ไม่ทำสังฆกรรมแยกกัน ไม่สวดปาติโมกข์แยกกัน ด้วยเหตุ 10 ประการนี้ อุบลี สงฆ์จะเป็นผู้สามัคคีกันด้วยเหตุเท่านั้นแล” (อง.ทสก.24/38/89)

จากพระสูตรดังกล่าวมาข้างต้นผู้เขียนพอสรุปได้ว่า หลักสังฆสามัคคี เป็นหลักธรรมสำหรับส่งเสริม และสร้างความเข้มแข็งแก่หมู่คณะโดยการยึดถือความถูกต้อง ความดีงาม การรู้จักเคารพกฎ ระเบียบ กติกาของหมู่คณะ การเคารพสิทธิ์ของบุคคลอื่น การประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ เอื้อเฟื้อ สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นเครื่องทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และเป็นหลักธรรมที่สามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ในมิติของการสร้างความสามัคคีในสังคม และขจัดปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักความสามัคคีมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้คนไทยอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และปราศจากความขัดแย้ง ซึ่งหลักธรรมที่จะส่งเสริมความสามัคคี ความพร้อมเพรียง ความปรองดอง ความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยด้วยกระบวนการเสริมสร้างความสามัคคีตามหลักสาราณียธรรม 6 ประการ ได้แก่

1. เมตตาทายกรรม หมายถึง การตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง
2. เมตตาวจีกรรม หมายถึง การตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
3. เมตตามโนกรรม หมายถึง การตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
4. สาธารณโภคิตา หมายถึง ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปันต่อกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมบริโภคใช้สอยทั่วกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

5. สีสสามัญญา หมายถึง มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

6. ทิฏฐิสามัญญา หมายถึง มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

จากหลักสาราณียธรรม 6 ข้างต้นผู้เขียนเห็นว่าเป็นหลักธรรมสำคัญที่จะสามารถเสริมสร้างความพร้อมเพรียง ความสมานฉันท์ ความสามัคคี ความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ได้ถ้าหากนำหลักธรรมดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคารพนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีจิตที่ปรารถนาดีต่อบุคคลอื่นถึงไม่ใช่ญาติ ร่วมแบ่งปันแก่บุคคลอื่นที่ลำบาก เคารพกฎระเบียบกติกาของสังคม ไม่ดูถูกเหยียดหยามกัน รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา หากคนในสังคมไทยสามารถปฏิบัติได้ดังนี้ สังคมไทยก็จะเกิดความสงบสุข มั่นคง และปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยก็จะหมดไปอย่างแท้จริง

บทสรุป

จากการศึกษาสังฆสามัคคีกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม พบว่า สังฆสามัคคี พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ในพระไตรปิฎก ชื่อว่า สังฆสามัคคีสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องข้อปฏิบัติที่ทำให้คณะสงฆ์หรือหมู่คณะมีความสามัคคีปรองดอง พร้อมเพียง ซึ่งจะทำให้สังคมสงฆ์มีเจริญและความมั่นคง ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมได้ โดยกระบวนการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งจากการศึกษาผู้เขียนพบว่า หลักธรรมที่จะเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมและเป็นหลักธรรมที่จะช่วยขจัดความขัดแย้งทางสังคมได้อย่างแท้จริง คือ หลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย

1. เมตตาทายกรรม การกระทำหรือการแสดงออกต่อบุคคลอื่นในสังคม ทั้งที่รู้จักและไม่รู้จักด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่อิจฉาริษยากัน เป็นต้น
2. เมตตาวจีกรรม การใช้ภาษา หรือคำพูดในการสื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคม ด้วยวาจาหรือภาษาที่ไพเราะ อ่อนน้อม พูดแต่ความจริง ซื่อสัตย์ต่อสิ่งที่พูด เป็นต้น
3. เมตตามโนกรรม การไม่คิดอาฆาตมาดร้ายต่อบุคคลอื่น ไม่คิดประทุษร้ายกัน ไม่พยายามปองร้าย อยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นต้น
4. สาธารณโภคิตา การรู้จักเสียสละแบ่งปันแก่เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามกำลังของตน ไม่เอารัดเอาเปรียบคนอื่นที่ด้อยกว่า เป็นต้น
5. สีสสามัญญา การเคารพกฎระเบียบ การปฏิบัติตามกติกาของสังคม ให้เกียรติเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการอยู่ร่วมกัน เป็นต้น
6. ทิฏฐิสามัญญา การพลีสิทธิเสรีภาพของคนอื่น ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากตัวเอง ยอมรับในความแตกต่างของคนในสังคม เป็นต้น

ดังนั้นหากคนในสังคมไทยสามารถปฏิบัติได้ตามหลักดังกล่าวแล้ว ก็จะสามารถเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างแน่นอน และจะทำให้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคมไทยได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง เหมาะสม และเบาบางหายไปมากที่สุด สังคมไทยก็จะพบความสงบสุขอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสังขสามัคคีกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคม พบว่า หลักสังขสามัคคีเป็นพระสูตรหนึ่งที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงแก่พระอุบาลีที่ว่าด้วยเรื่องความสามัคคีแห่งหมู่สงฆ์ ในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เป็นหลักธรรมข้อหนึ่งในการเสริมสร้างและทำให้หมู่คณะเกิดความสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์ พร้อมเพรียงกันในการทำกิจการต่าง ๆ และจากการศึกษายังพบว่าหลักธรรมสำคัญที่เกื้อหนุนและส่งเสริมความสามัคคีทางสังคม คือ สาราณียธรรม 6 ผู้เขียนขอสรุปองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการเสริมสร้างความสามัคคีเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ธนัสถา โรจนตรระกุล. (2562). การจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(2), 69-83.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศิวะ ญาณเมธี (กาญจนาบุตร). (2561). *รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา*. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระอาจารย์วิมาน คัมภีร์ปัญญา. (2565). *ความขัดแย้ง: ทางเลือกสู่ความรุนแรงหรือทางเลือกอย่างสันติ*. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/santiphaph2559/home/khwam-khad-yaeng>.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 8(1), 5-15.
- ศิริวรรณ มนอัคระผดุง. (2559). การจัดการความขัดแย้งในองค์กรอย่างสร้างสรรค์. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(2), 193-208.
- Filley, A. (1975). *Organization Behavior developing Management Skill*. New York: Herper & Row Publisher.

